

Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Erken Çocuklukta Sanat Eğitimi

Editör: Prof. Dr. Şengül MERTOL İLGAR

Armağan KÖSEOĞLU
Ayşegül İŞLEKELLER BOZCA
Dilruba ŞAHİN
Elvan BARAN KARALAR
Gülşah BATTAL KARADUMAN

Fehime Nihal KUYUMCU
GÜL EŞSİZÖĞLU
Leyla ULUS
Musa BARDAK
Mert İLGAR
Nuray KOÇ

Nur ÜTKÜR GÜLLÜHAN
Nihat TOPAÇ
Rıdvan TUTUMLU
Serdal SEVEN
Şengül MERTOL İLGAR

Editör: Prof. Dr. Şengül MERTOL İLGAR

**Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin
ERKEN ÇOCUKLUKTA SANAT EĞİTİMİ**

ISBN 978-625-8844-11-5

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2026, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Eylül 2026, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sayfa Basım Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
İvedik OSB Matbaacılar Sit. 1514. Cad. No: 23-25
Yenimahalle/ANKARA

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 77079

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

*Sanatla Gelişen, Sanatla İyileşen
Çocuklara ve Sanata Adanmış Öğretmenlere
İthaf Olunmuştur.*

ÖN SÖZ

Sanat eğitimi, bireyin yaratıcı potansiyelini ortaya çıkaran ve kendini özgür bir şekilde ifade etmesine olanak sağlayan eğitsel bir alan olarak tanımlanabilir. Modern eğitim anlayışının gelişmesiyle birlikte özellikle Avrupa ve Amerika'da yaygınlaşan bu alan, çocuğun sanatsal yaşantı ve estetik algısının geliştirilmesi için uygulanan sistematik bir eğitim süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sistematik eğitim, en dar anlamıyla müfredatta yer alan resim müzik gibi sanat derslerini ifade ederken; geniş anlamda ise okul içi ve okul dışındaki gerçekleşen tüm sanat etkinliklerini, yaratıcı deneyimleri içeren bütüncül bir pedagojik süreçtir. Erken çocuklukta sunulan sanatsal etkinlikler, işte bu bütüncül gelişime katkı sağlayan, çeşitli araç, malzeme ve ifade biçimlerinden yararlanarak oluşturulan geniş bir etkinlik alanı oluşturur.

Bu bağlamda, gerek iç gerekse dış mekanlarda yapılan sanat etkinlikleri, çocuğun tüm gelişim alanlarının yanında estetik duyarlılığının gelişmesine, birlikte çalışma ve takım ruhunun temellerinin atılmasına, kültürel değerlerin aktarımıyla bir dünya vatandaşı olarak hayatın içinde yer almasına ortam hazırlamaktadır. Erken çocuklukta sanat eğitimi aracılığıyla çocukların materyallerle kurduğu özgün etkileşimler, soyut kavramsal şemaların somutlaştırılmasını, dikkat ve motivasyonlarının artırılmasını sağlayarak öğrenilen bilgilerin kalıcı hale gelmesini ve öğrenme becerilerinin geliştirilmesini kolaylaştırır. Sanat eğitimi, çocukların akademik becerilerine katkı sağlamanın ötesinde, yeni çağda en çok talep gören çok yönlü düşünce, yaratıcı problem çözme, iş birliği ve öz yeterlik algısı gibi üst düzey yaşam becerilerinin inşa edilmesine imkân tanımaktadır.

Öğretmenler gerek sınıf içi gerekse sınıf dışı etkinlikler aracılığıyla öğrencilerine rehberlik etmektedir. Ancak öğretmenler ve öğretmen adaylarının çoğu, sanat eğitimi kapsamında uygulamada neler yapabilecekleri sorusuna yanıt aramaktadırlar. Bu nedenle, bu kitabın hazırlanmasında kuramsal bilgilerin yanı sıra bu bilgilerin ne tür etkinliklerle gerçek yaşama aktarılabilceği gözetilmiştir. Böylece öğretmen ve öğretmen adaylarının sanat eğitimi alanında gerçekleştirebilecekleri faaliyetler, somut ve anlaşılır etkinlik örnekleriyle aktarılmaya çalışılmıştır.

Bu kitabın alana önemli katkılar sunacağı, öğretmenlere ve öğretmen adaylarına rehber niteliğinde olacağı düşünülmektedir. Kitabın temel amacı, erken çocuklukta sanat eğitimi ile ilgili temel bilgileri sunmanın yanı sıra güncel çalışmaları aktarmak ve sınıf içi etkinlik örnekleriyle alanda çalışan öğretmenlere ve öğretmen adaylarına bir başucu kitabı niteliği taşımaktadır.

Kitap 17 bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde erken çocuklukta sanat eğitiminin önemi ve öğrenmeye etkileri ele alınmışken, ikinci bölümde sanat eği-

timi ile dil becerilerinin geliştirilmesi üzerinde durulmuş; üçüncü bölümde sosyal-duygusal gelişimin desteklenmesine ilişkin örnek etkinliklere yer verilmiştir. Ardından sırasıyla sanat eğitiminin yaratıcılığa etkisi, eleştirel düşünme becerilerinin geliştirilmesi ve estetik değerlerin kazandırılması konuları işlenmiş; yedinci bölümde sanatsal etkinlik çeşitleri örneklerle açıklanmış, sekizinci bölümde bütünleştirilmiş sanat etkinlikleri ele alınmıştır. Dokuzuncu bölümde erken çocuklukta sanat eğitimi destekleyen öğrenme ortamları ve planlanması yer almakta; onuncu bölümde erken çocuklukta sanatsal ve şematik gelişim aşamaları, on birinci bölümde sanat eğitimi bağlamında çocuk resmi incelenmektedir. Günümüz eğitiminin ayrılmaz bir parçası olan yapay zekanın sanat eğitimindeki kullanımı on ikinci bölümde ele alınmış; müze ve sergi ziyaretlerinin pedagojik temelleri on üçüncü bölümü oluştururken, sanatın iyileştirici rolü ve sanat terapisi on dördüncü bölümü işaret etmektedir. On beşinci bölümde özel gereksinimli çocuklarda sanat eğitimi, on altıncı bölümde erken çocukluk döneminde çocuk tiyatrosu ile sanat eğitimi ele alınmış; kitap, sanat etkinliklerinin sınıf içinde kullanımına ilişkin uygulamalı örneklerle son bulmuştur.

Bu kitabın, öğretmen adaylarına, aktif olarak öğretmenlik yapan öğretmenlere, okul öncesi öğretmenlerine, sınıf öğretmenlerine, özel eğitim öğretmenlerine, sanat ve eğitim alanlarında çalışan tüm profesyonellere ve sanatkarlara katkı sağlayacağı umulmaktadır. Bu eser, uzun yıllara yayılan emek, tecrübe ve çalışmanın somut bir ürünüdür.

Kitabın hazırlanması ve yayımlanması sürecinde değerli katkılarını sunan bölüm yazarlarına, bu dönemde yanımda olan ve desteğini esirgemeyen çocuklarım Burak ve Mert'e, kitabın başlangıcından yayımlanmasına kadar geçen sürede gösterdikleri sabır ve özverili çalışmalarından ötürü Pegem Akademi Genel Yayın Koordinatörü Sunay Karadağ'a ve Pegem Akademi ailesine teşekkürlerimi sunarım.

Şengül MERTOL İLGAR

İstanbul, 2026

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. Şengül MERTOL İLGAR

1. Bölüm: Erken Çocuklukta Sanat Eğitimi ve Öğrenmeye Etkisi

Prof. Dr. Şengül MERTOL İLGAR, İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa
ORCID: 0000-0002-1930-160X

2. Bölüm: Erken Çocuklukta Sanat Eğitimiyle Dil Gelişiminin Desteklenmesi

Doç. Dr. Leyla ULUS, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
ORCID: 0000-0000-0000-0000

3. Bölüm: Erken Çocuklukta Sanat Eğitimiyle Sosyal-Duygusal Gelişimin Desteklenmesi

Doç. Dr. Leyla ULUS, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
ORCID: 0000-0000-0000-0000

4. Bölüm: Sanat Eğitiminin Yaratıcılığa Etkisi

Doç. Dr. Gülşah BATDAL KARADUMAN, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
ORCID: 0000-0001-5725-0949

5. Bölüm: Eleştirel Düşünme Becerilerinin Sanat Eğitimiyle Geliştirilmesi

Klinik Psikolog Mert İLGAR, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi,
ORCID: 0009-0003-6081-9464

6. Bölüm: Estetik Değerlerin Kazandırılmasında Sanat Eğitimi

Dr. Psk. Dan. Elvan BARAN KARALAR, Biruni Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-5904-8461

7. Bölüm: Erken Çocuklukta Sanatsal Etkinlik Çeşitleri

Dr. Öğr. Üyesi Nihat TOPAÇ, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa
ORCID: 0000-0001-9364-4072

8. Bölüm: Erken Çocuklukta Bütünleştirilmiş Sanat Etkinlikleri

Dr. Öğr. Üyesi Musa BARDAK, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
ORCID: 0000-0001-5585-8002

9. Bölüm: Erken Çocuklukta Sanat Eğitimini Destekleyen Öğrenme Ortamları ve Planlanması

Doç. Dr. Nuray KOÇ, Bursa Uludağ Üniversitesi
ORCID: 0000-0002-8630-9548

10. Bölüm: Erken Çocuklukta Sanatsal ve Şematik Gelişim Aşamaları

Arş. Gör. Rıdvan TUTUMLU, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

ORCID: 0000-0002-4726-085X

11. Bölüm: Sanat Eğitimi Bağlamında Çocuk Resmi

Doç. Dr. S. Armağan KÖSEOĞLU, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

ORCID: 0000-0001-7794-9650

12. Bölüm: Sanat Eğitiminde Yapay Zekâ Kullanımı

Prof. Dr. Serdal SEVEN, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

ORCID: 0000-0003-3965-4725

13. Bölüm: Erken Çocuklukta Müze Eğitimi

Doç. Dr. Nur ÜTKÜR GÜLLÜHAN, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

ORCID: 0000-0003-2062-5430

14. Bölüm: Sanatın İyileştirici Rolü: Sanat Terapisi

Klinik Psikolog Dilruba ŞAHİN, Biruni Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-5055-8542

15. Bölüm: Özel Gereksinimli Çocuklarda Sanat Eğitimi

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül İŞLEKELLER BOZCA, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

ORCID 0000-0003-2912-5379

16. Bölüm: Erken Çocukluk Döneminde Çocuk Tiyatrosu ile Sanat Eğitimi

Prof. Dr. Fehime Nihal KUYUMCU, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

17. Bölüm: Sanat Etkinliklerinin Sınıf İçinde Kullanımı

Dr. Gül EŞSİZÖĞLU, Yeditepe Üniversitesi

ORCID: 0000-0003-3335-7738

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
Bölümler ve Yazarları.....	vi

1. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA SANAT EĞİTİMİ VE ÖĞRENMEYE ETKİSİ

1.1. Giriş.....	1
1.2. Erken Çocukluk Eğitimi.....	2
1.3. Erken Çocuklukta Sanat Eğitiminin Önemi.....	4
1.3.1 Sanat ve sanat eğitimi kavramı ve tanımı.....	6
1.3.2. Sanat eğitiminin çocuğun gelişimi üzerine etkisi	9
1.4. Sanat Eğitiminin Öğrenmeye Etkisi	12
1.4.1. Yaparak yaşayarak öğrenme ve sanat.....	13
1.4.2. Sanat eğitiminin dikkat, motivasyon ve kalıcı öğrenmeye etkisi.....	14
1.4.3. Sanat eğitiminin okula hazır bulunuşluğa katkısı.....	15
1.5. Sonuç.....	16
Kaynakça.....	17

2. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA SANAT EĞİTİMİYLE DİL GELİŞİMİNİN DESTEKLENMESİ

2.1. Giriş.....	19
2.2. Sanat Ve Dil Arasındaki İlişki.....	20
2.3. Görsel Sanatlar Ve Dil Gelişimi.....	21
2.3.1. Görsel sanatların alıcı-ifade edici dile etkisi.....	22
2.3.2. Görsel sanatların sözcük dağarcığı ve dilbilgisel gelişime etkisi.....	22
2.3.3. Görsel sanatların anlatı becerilerine etkisi	24
2.3.4. Görsel sanatların erken okuryazarlık becerilerine etkisi	24
2.4. Yaratıcı Drama Ve Dil Gelişimi.....	25
2.4.1. Yaratıcı dramanın alıcı-ifade edici dile etkisi	26
2.4.2. Yaratıcı dramanın sözcük dağarcığı ve dilbilgisel gelişime etkisi	26
2.4.3. Yaratıcı dramanın anlatı becerilerine etkisi.....	27
2.4.4. Yaratıcı dramanın erken okuryazarlık becerilerine etkisi.....	28
2.5. Müzik Etkinlikleri Ve Dil Gelişimi.....	30
2.5.1. Müzik etkinliklerinin alıcı-ifade edici dile etkisi.....	30
2.5.2. Müzik etkinliklerinin sözcük dağarcığı ve dilbilgisel gelişime etkisi	31
2.5.3. Müzik etkinliklerinin anlatı becerilerine etkisi.....	32
2.5.4. Müzik etkinliklerinin erken okuryazarlık becerilerine etkisi.....	33
2.6. İki Dilli Çocuklar Ve Sanat	34
2.7. Dijital Çağda Sanat, Dil Ve Çoklu İfade Biçimleri.....	35
2.8. Sonuç.....	37
Kaynakça.....	40

3. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA SANAT EĞİTİMİYLE SOSYAL-DUYGUSAL GELİŞİMİN DESTEKLENMESİ

3.1. Giriş.....	43
3.2. Sanat ve Sosyal-Duygusal Gelişim Arasındaki İlişki	44
3.2.1. Sanat, oyun ve sosyal-duygusal gelişim	46
3.2.2. Sanat ve öz-düzenleme becerileri.....	47
3.3. Görsel Sanatlar Ve Sosyal-Duygusal Gelişim	50
3.3.1. Görsel sanatların duygu ifadesi ve duygu düzenleme becerilerine etkisi	50
3.3.2. Görsel sanatların benlik algısı ve öz-yeterlilik gelişimine etkisi	52
3.3.3. Görsel sanatların empati ve perspektif alma becerilerine etkisi	53
3.3.4. Görsel sanatların akran ilişkileri ve sosyal işbirliğine etkisi.....	54
3.4. Yaratıcı Drama Ve Sosyal-Duygusal Gelişim.....	55
3.4.1. Yaratıcı dramanın duygu ifadesi ve duygu düzenleme becerilerine etkisi	55
3.4.2. Yaratıcı dramanın benlik algısı ve öz-yeterlilik gelişimine etkisi.....	56
3.4.3. Yaratıcı dramanın empati ve perspektif alma becerilerine etkisi.....	56
3.4.4. Yaratıcı dramanın akran ilişkileri ve sosyal işbirliğine etkisi	57
3.5. Müzik Etkinlikleri Ve Sosyal-Duygusal Gelişim.....	58
3.5.1. Müzik etkinliklerinin duygu ifadesi ve duygu düzenleme becerilerine etkisi	58
3.5.2. Müzik etkinliklerinin benlik algısı ve öz-yeterlilik gelişimine etkisi	58
3.5.3. Müzik etkinliklerinin empati ve perspektif alma becerilerine etkisi.....	59
3.5.4. Müzik etkinliklerinin akran ilişkileri ve sosyal işbirliğine etkisi	59
3.6. Sanat Etkinliklerinde Kapsayıcılık	60
3.6.1. Sanat, aidiyet duygusu ve sınıf topluluğu.....	60
3.6.2. Sanat, farklılıklara saygı ve toplumsal kapsayıcılık.....	62
3.7. Sonuç.....	63
Kaynakça.....	66

4. BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİNİN YARATICILIĞA ETKİSİ

4.1. Giriş.....	68
4.2. Erken Çocuklukta Sanat Eğitimi ve Yaratıcılığın Önemi.....	71
4.3. Yaratıcılık Kavramı ve Erken Çocuklukta Yaratıcı Düşünmenin Gelişimi	73
4.3.1. Yaratıcılığın tanımı	73
4.3.2. Erken çocuklukta yaratıcı düşünmenin özellikleri.....	74
4.3.3. Yaratıcılığın temel bileşenleri	74
4.3.4. Yaratıcılığın gelişimini etkileyen faktörler.....	75
4.4. Sanat Eğitimi ile Yaratıcı Düşünme Arasındaki İlişki	76
4.4.1. Sanatsal deneyimlerin düşünme süreçlerine etkisi.....	76
4.4.2. Sanat yoluyla özgün ifade.....	77
4.4.3. Hayal gücü, problem çözme ve esnek düşünme	77
4.5. Sanat Alanları Yoluyla Yaratıcılığın Desteklenmesi.....	78
4.5.1. Görsel sanatlar ve özgün tasarım yoluyla yaratıcılık.....	79

4.5.2. Müzik, ritim ve doğaçlama yoluyla yaratıcılık	80
4.5.3. Drama, rol oynama ve kukla yoluyla yaratıcılık.....	80
4.5.4. Dans, hareket ve beden yoluyla yaratıcılık.....	81
4.5.5. Edebiyat, hikâye ve çoklu sanat anlatısı yoluyla yaratıcılık.....	82
4.6. Sonuç ve Öneriler.....	83
Kaynakça	85

5. BÖLÜM

ELEŞTİREL DÜŞÜNME BECERİLERİNİN SANAT EĞİTİMİYLE GELİŞTİRİLMESİ

5.1. Giriş	89
5.2. Sanat Eğitiminin Bilişsel İşlevleri.....	92
5.3. Sanat Yoluyla Eleştirel Düşünmeyi Geliştiren Mekanizmalar.....	93
5.3.1. Görsel okuryazarlık ve imge analizi.....	93
5.3.2. Sanat eleştirisi modelleri yoluyla yargı geliştirme.....	94
5.3.3. Çoklu bakış açısı ve yorum çokluğu	94
5.3.4. Belirsizlikle başa çıkma ve muğlaklık toleransı.....	94
5.3.5. Yansıtıcı düşünme ve üstbilişsel farkındalık.....	95
5.3.6. Diyalog ve sosyal müzakere süreçleri	95
5.3.7. Mekanizmaların bütüncül değerlendirilmesi.....	97
5.4. Uygulamalı Stratejiler	97
5.4.1. Yapılandırılmış sorgulama teknikleri	98
5.4.2. Eleştirinin bir soruşturma etkinliği olarak kurgulanması	98
5.4.3. Düşünmeyi görünür kılan rutinler	99
5.4.4. Yavaş bakma ve gözlem temelli uygulamalar	100
5.4.5. Güncel ve tartışmalı sanat yapıtlarının müfredata dahil edilmesi.....	101
5.4.6. Yazılı yansıtma ve portfolyo temelli değerlendirme	102
5.5. Sonuç Ve Öneriler	104
Kaynakça.....	106

6. BÖLÜM

ESTETİK DEĞERLERİN KAZANDIRILMASINDA SANAT EĞİTİMİ

6.1. Giriş.....	108
6.2. Estetik Kavramı ve Kuramsal Temeller	109
6.3. Sanat Eğitimi ve Estetik Değer İlişkisi.....	110
6.3.1. Sanat eğitiminin estetik gelişime katkıları	110
6.3.2. Estetik değerın diğer değerlerle ve psikolojik gelişimle ilişkisi.....	111
6.4. Estetik Değerlerin Kazandırılması: Öğretmenin Rolü	112
6.4.1. Öğretmenin estetik yetkinliği, model olması ve çocuğu sanatla buluşturması	112
6.4.2. Deneyim odaklı yaklaşım ve değerlendirme dili	113
6.5. Estetik Değerleri Destekleyen Ortamlar ve Materyaller	114

6.5.1. Fiziksel ortam ve materyal seçimi.....	114
6.5.2. Okul dışı estetik deneyimler: doğa, müze ve sergi.....	114
6.6. Uygulamaya Yönelik Etkinlik Önerileri	115
6.6.1. Yaş gruplarına göre etkinlik tasarımı.....	115
6.6.2. Etkinlik örnekleri: sanat eseri, doğa, müzik ve drama	116
6.7. Sonuç ve Öneriler.....	116
Kaynakça.....	118

7. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA SANATSAL ETKİNLİK ÇEŞİTLERİ

7.1. Giriş.....	119
7.2. Erken Çocuklukta Sanatsal Etkinliklerin Sınıflandırılması.....	120
7.2.1. Sınıflandırmada temel ölçütler.....	120
7.2.2. Sanatsal etkinlik alanlarına genel bakış.....	121
7.3. Görsel Sanat Etkinlikleri	121
7.3.1. Çizgi çalışmaları ve serbest resim etkinlikleri.....	122
7.3.2. Boyama etkinlikleri.....	123
7.3.3. Kolaj ve kâğıt çalışmaları.....	123
7.3.4. Baskı (grafik) teknikleri.....	124
7.3.5. Üç boyutlu (plastik) çalışmalar	125
7.3.5.1. Kil ve seramik toprağı ile çalışmalar.....	125
7.3.5.2. Hamur ve yoğurma malzemeleriyle şekillendirme.....	126
7.3.6. Doğal ve geri dönüştürülmüş malzemelerle yapılan çalışmalar	127
7.3.7. Karışık teknik (mixed media) uygulamalar.....	128
7.4. İşitsel-Müziksel Sanat Etkinlikleri	128
7.4.1. Şarkı, tekerleme ve ritim çalışmaları	129
7.4.2. Basit çalgı ve ses materyalleriyle yapılan etkinlikler.....	129
7.5. Hareket ve Dans Temelli Sanatsal Etkinlikler.....	130
7.5.1. Serbest hareket çalışmaları.....	130
7.5.2. Ritim eşliğinde dans etkinlikleri	131
7.6. Dramatik Sanat Etkinlikleri	132
7.6.1. Kukla ve gölge oyunu uygulamaları.....	132
7.6.2. Rol yapma ve doğaçlama çalışmaları.....	133
7.6.3. Öykü ve masal canlandırma etkinlikleri.....	134
7.7. Sanatsal Etkinlik Türlerinin Karşılaştırmalı Değerlendirmesi	135
7.8. Sonuç.....	135
Kaynakça.....	137

8. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞ SANAT ETKİNLİKLERİ

8.1. Giriş.....	138
8.2. Bütünleştirilmiş Sanat Etkinliklerinin Teorik Temelleri.....	140
8.3. Bütünleştirilmiş Sanat Etkinliklerinin Kazanımları	142
8.4. Farklı Disiplinlerle Bütünleştirme Stratejileri ve Etkinlik Örnekleri	144
8.5. Okul Öncesi Eğitimde Bütünleştirilmiş Sanat Etkinliklerinin Planlanması ve Değerlendirilmesi	150
8.6. Sonuç ve Öneriler.....	152
Kaynakça	154

9. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA SANAT EĞİTİMİNİ DESTEKLEYEN ÖĞRENME ORTAMLARI VE PLANLANMASI

9.1. Giriş.....	156
9.2. Sanat Eğitimi Destekleyen Öğrenme Ortamlarının Kuramsal Temelleri	157
9.2.1. Yapılandırmacı yaklaşım ve sanat eğitimi ortamları	157
9.2.2. Sosyokültürel kuram ve sanat eğitimi ortamları	158
9.2.3. Reggio Emilia yaklaşımı ve sanat eğitimi ortamları	159
9.2.4. Montessori yaklaşımı ve sanat eğitimi ortamları	160
9.3. Sanat Eğitimi Destekleyen Öğrenme Ortamlarının Temel Özellikleri.....	160
9.3.1. Mekân düzeni	161
9.3.2. Aydınlatma, Renk ve Estetik Düzen	162
9.3.3. Materyal çeşitliliği ve açık uçlu araç-gereçler.....	162
9.3.4. Güvenlik ve ergonomi	163
9.3.5. Sanat ortamlarında erişilebilirlik ve kapsayıcılık	164
9.4. Erken Çocuklukta Sanat Eğitimi Destekleyen Okul İçİ Öğrenme Ortamları	165
9.4.1. Sınıf içi sanat öğrenme alanlarının yapılandırılması ve materyal kullanımı.....	166
9.4.2. Sanat öğrenme ortamlarında sosyal etkileşim, kurallar ve öğretmen rolü.....	166
9.4.3. Okul içi sanat öğrenme alanlarının genişletilmesi.....	167
9.5. Erken Çocuklukta Sanat Eğitimi Destekleyen Okul Dışı Öğrenme Ortamları.....	168
9.6. Erken Çocuklukta Sanat Eğitiminin Planlanması	171
9.7. Sonuç ve öneriler	174
Kaynakça	176

10. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA SANATSAL VE ŞEMATİK GELİŞİM AŞAMALARI

10.1. Giriş.....	178
10.2. Sanatsal Ve Şematik Gelişimin Kavramsal Temelleri	179
10.2.1. Sanatsal gelişim	179
10.2.2. Görsel temsil ve sembolleştirme	179
10.2.3. Şema kavramı	180
10.3. Çocuk Çizimlerinin Gelişimini Açıklayan Temel Yaklaşımlar	180
10.3.1. Lowenfeld ve Brittain'ın sanatsal gelişim sınıflaması	180
10.3.2. Kellogg'un erken çizgisel gelişim yaklaşımı.....	181
10.3.3. Luquet'nin çocuk resminde gerçekçilik yaklaşımı.....	182
10.3.4. Yaklaşımların genel değerlendirmesi.....	182
10.4. Erken Çocuklukta Sanatsal Ve Şematik Gelişim Aşamaları.....	183
10.4.1. Karalama dönemi (yaklaşık 2-4 yaş)	183
10.4.1.1. Karalamanın gelişimsel anlamı	183
10.4.1.2. Kontrolsüz karalamalar	183
10.4.1.3. Kontrollü karalamalar	184
10.4.1.4. İsimlendirilmiş karalamalar	184
10.4.1.5. Temel çizgi ve biçimlerin oluşumu	184
10.4.2. Şema öncesi dönem (yaklaşık 4-7 yaş).....	185
10.4.2.1. Karalamadan temsili çizime geçiş.....	185
10.4.2.2. İlk insan figürleri.....	185
10.4.2.3. İnsan ve nesne çizimlerinde ayrıntıların gelişmesi.....	186
10.4.2.4. Boyut ve oran.....	186
10.4.2.5. Renk kullanımı	187
10.4.2.6. Mekânsal düzenleme	187
10.4.3. Şematik dönem (yaklaşık 7-9 yaş)	188
10.4.3.1. Şemanın belirlenmesi	188
10.4.3.2. İnsan şemasının gelişmesi.....	188
10.4.3.3. Nesne şemalarının gelişmesi.....	189
10.4.3.4. Yer çizgisi ve mekânsal düzen.....	189
10.4.3.5. Mekânı ve görünüşü gösterme yolları	190
10.4.3.6. Renk şemalarının oluşması.....	191
10.4.3.7. Olay ve anlatı çizimleri	191
10.5. Gelişim Aşamalarında Geçişler Ve Bireysel Farklılıklar	192
10.5.1. Aşamalar arasındaki geçişler	192
10.5.2. Motor yeterlikler	192
10.5.3. Deneyim ve çizim fırsatları.....	193
10.5.4. Kültürel ve çevresel farklılıklar	193
10.5.5. Materyalin çizime etkisi	194
10.6. Gelişimsel Aşamaların Ele Alınmasında Dikkat Edilecek İlkeler.....	194
10.6.1. Yaş aralıklarının yaklaşık olması.....	194
10.6.2. Tek bir çizimden sonuç çıkarılmaması.....	195

10.6.3. Yetişkin gerçekçiliğinin ölçüt alınmaması	195
10.6.4. Gelişimsel betimleme ile psikolojik yorumun ayrılması	195
10.7. Sonuç	196
Kaynakça.....	197

11. BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİ BAĞLAMINDA ÇOCUK RESMİ

11.1. Giriş.....	200
11.2. Çocuk Resimlerinin Sanatsal Özellikleri ve Sanata Katkısı.....	201
11.2.1. Çocuk resmi ve sanatsal yaratıcılık.....	202
11.2.1.1. Çocuk ve yetişkin resimleri arasındaki ayrım.....	203
11.2.1.2. Resmin zihinsel temsili	203
11.2.1.3. Gelişimsel ekseninde yaratıcılık	203
11.3. Çocuk Resminin İletişimsel Boyutu	204
11.3.1. Resim bir iletişim dili midir?	204
11.3.2. Çocuk resimleri ve görsel dil	205
11.3.3. Duyguların ve yaşantıların dışı vurumu	205
11.3.4. Çocuk-yetişkin iletişiminde resim.....	205
11.4. Çocuk Resminin Gelişimsel Temelleri.....	206
11.5. Çocuk Resminde Grafik Gelişim Evreleri	207
11.5.1. Karalama dönemi (2-4 Yaş).....	207
11.5.2. Şema öncesi dönem (4-7 Yaş)	208
11.5.3. Şematik dönem (7-9 Yaş)	208
11.5.4. Gerçekçilik dönemi / Gruplaşma dönemi (9-11 Yaş)	209
11.5.5. Görünürde doğalcılık dönemi / Mantık dönemi (11-13 Yaş).....	209
11.6. Psiko-Pedagojik Bakışla Çocuk Resmi.....	210
11.6.1. Eğitim ortamlarında gözlem aracı olarak çocuk resmi.....	210
11.7. Çocuk Resimlerinin Disiplinlerarası Kullanımı	211
11.7.1. Eğitsel, psikolojik ve sosyolojik perspektifler	211
11.7.2. Güncel konular: Çocuk merkezli araştırmalar ve dijitalleşme.....	212
11.8. Eğitimciler ve Öğretmenler İçin Pedagojik Çıkarımlar	212
11.9. Aile Bağlamı ve Çocuk Resimlerinin Gelişimsel Desteklenmesi.....	214
11.10. Sonuç ve Değerlendirme.....	215
Kaynakça.....	216

12. BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİNDE YAPAY ZEKÂ KULLANIMI

12.1. Giriş.....	218
12.2.1. Yapay zekâ nedir?	219
12.2.2. Üretken yapay zekâ ve görsel üretim	220
12.2.3. Sanat eğitiminin kuramsal temelleri ve yapay zekâ	220
12.3. Erken Çocuklukta Sanat Eğitiminde Yapay Zekânın Rolü	221
12.3.1. Öğretmene yönelik kullanımlar	221
12.3.2. Çocuğa yönelik kullanımlar	222
12.3.3. Yapay zekâ destekli sanat etkinliklerinin yaratıcılık ve gelişim alanlarına etkisi.....	223
12.3.4. Bütünleştirilmiş sanat etkinliklerinde yapay zekâ	224
12.4. Sanat Eğitiminde Kullanılabilecek Yapay Zekâ Araçları.....	224
12.4.1. Görsel üretim araçları.....	225
12.4.2. Çizim ve etkileşim temelli araçlar.....	225
12.4.3. Planlama ve içerik üretim araçları	225
12.4.4. Araç seçiminde ölçütler.....	225
12.5. Uygulama Örnekleri ve Etkinlik Önerileri	226
12.5.1. “Hayalimdeki Yaratık” etkinliği.....	226
12.5.2. “Mevsimler Panosu” etkinliği.....	226
12.5.3. “Birlikte Masal” etkinliği.....	227
12.5.4. “Renklerin Dansı” etkinliği.....	227
12.5.5. Etkinliklerin ortak uygulama basamakları.....	227
12.6. Etik, Riskler ve Sınırlılıklar	228
12.6.1. Telif ve fikri mülkiyet.....	228
12.6.2. Gelişimsel uygunluk ve aşırı bağımlılık	229
12.6.3. Veri gizliliği ve güvenlik	229
12.6.4. Yaratıcılık, özgünlük ve kültürel önyargı	230
12.6.5. Eşitlik, erişim ve dijital uçurum.....	230
12.7. Öğretmen Yeterlikleri ve Yapay Zekâ Okuryazarlığı.....	230
12.7.1. UNESCO öğretmenler için yapay zekâ yeterlik çerçevesi	230
12.7.2. Öğretmen ve öğretmen adaylarına öneriler	231
12.8. Sonuç ve Gelecek Yönelimleri	231
Kaynakça.....	233

13. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA MÜZE EĞİTİMİ

13.1. Giriş.....	234
13.2. Müze Eğitiminin Teorik Temelleri.....	235
13.2.1. Yapılandırmacılık: Piaget ve Vygotsky ekseninde müzede sosyal etkileşim.....	235
13.2.2. Reggio Emilia yaklaşımı: müzenin yüz dilden biri olarak konumu	236
13.2.3. Falk ve Dierking’in bağlamsal öğrenme modeli	236
13.2.4. Akış teorisi: müze ortamında odaklanma ve içsel motivasyon.....	238

13.3. Müze Eğitiminde Çağdaş Yaklaşımlar ve Stratejiler	239
13.3.1. Sorgulama temelli galeri turları: açık uçlu sorularla nesne okuryazarlığı	240
13.3.2. Görsel düşünme stratejileri: Görsel düşünmenin yapılandırılması	242
13.3.3. Hikâyeleştirme: anlam kurmanın anlatı temelli yolu	244
13.3.4. Oyunlaştırma: keşif ve katılımın artırılması	246
13.4. Müze Ziyareti Öncesi, Sırası ve Sonrası	248
13.4.1. Ziyaret öncesi: hazırlık ve kavramsal ön yükleme	248
13.4.2. Ziyaret sırası: aktif katılım ve çok duyulu deneyim	248
13.4.3. Ziyaret sonrası: yansıtıcı öğrenme ve anlamlandırma	249
13.5. Özel Alanlar: Sanat Galerileri Ve Sergi Kültürü	250
13.5.1. Sergi gezmenin incelikleri: fiziksel ve bilişsel erişilebilirlik	250
13.5.2. Soyut sanatı çocuklara anlatmak: formdan duyguya köprü kurmak	250
13.6. Dijital Dönüşüm Ve Kapsayıcılık	251
13.6.1. Sanal müzeler ve artırılmış gerçeklik: sınırsız öğrenme ekosistemleri	251
13.6.2. Herkes için müze: kapsayıcı tasarım ve duysal dostu yaklaşımlar	252
13.7. Erken Çocuklukta Müze Eğitimi: Dünya ve Türkiye Örnekleri	252
13.8. Sonuç ve Öneriler: Eğitimin Geleceğinde Müze Pedagojisi	255
Kaynakça	257

14. BÖLÜM

SANATIN İYİLEŞTİRİCİ ROLÜ: SANAT TERAPİSİ

14.1. Giriş	260
14.2 Sanat Terapisinin Tanımı Ve Kavramsal Çerçevesi	261
14.3 Sanat Terapisinin Tarihsel Gelişimi	263
14.4. Sanat Terapisinin Kuramsal Temelleri	264
14.4.1. Psikanalitik yaklaşım	264
14.4.2. Jungçu (Analitik) yaklaşım	264
14.4.3. Hümanistik yaklaşım	264
14.4.3.1. Varoluşçu/Fenomenolojik	264
14.4.3.2. Gestalt	265
14.4.3.3. Birey-Merkezli	265
14.4.4 Bilişsel-davranışçı yaklaşım (BDT)	265
14.5. Sanat Terapisinin Etki Mekanizmaları	265
14.5.1. Temel mekanizma	265
14.5.2. Nörobilim	266
14.5.3. Polivagal kuram	267
14.6. Sanat Terapisi Türleri	267
14.6.1. Bireysel ve grup sanat terapisi	267
14.6.2. Çocuklarla sanat terapisi	268
14.6.3. Ergenlerle sanat terapisi	268
14.6.4. Özel eğitim gereksinimi olanlarla sanat terapisi	269
14.6.5. Yetişkinler ve yaşlılarla sanat terapisi	269

14.7. Sanat Terapisinde Kullanılan Materyal, Yöntem Ve Teknikler.....	270
14.8. Sanat Terapisinin Etkili Olduğu Durumlar	272
14.8.1. Depresyon, anksiyete ve stres	272
14.8.2. Travma ve TSSB.....	273
14.8.3. Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB)	274
14.8.4. Kayıp ve yas.....	275
14.8.5. Bağımlılık, psikoz ve şizofreni.....	275
14.8.6. Kanser, kronik hastalıklar ve hastaneler	276
14.8.7. Göç/mülteci ve afet/kriz müdahaleleri.....	277
14.9. Sonuç	278
Kaynakça.....	279

15. BÖLÜM

ÖZEL GEREKSİNİMLİ ÇOCUKLARDA SANAT EĞİTİMİ

15.1. Giriş.....	283
15.2. Özel Gerekseim Kavramı.....	284
15.3. Özel Gerekseimli Bireylerin Eğitim Gerekseimleri.....	286
15.4. Özel Gerekseimli Çocuklarda Sanat Eğitiminin Hedefleri	287
15.4.1. Bilişsel ve motor becerilerin desteklenmesi.....	288
15.4.2. Duygusal düzenleme ve sosyal uyum.....	289
15.4.3. Duyusal bütünleşme ve estetik farkındalık.....	289
15.5. Kapsayıcı Eğitim.....	290
15.6. Farklı Gelişimsel İhtiyaçlara Göre Sanat Eğitimi Yaklaşımları	292
15.6.1. Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB): Duyu dostu sanat deneyimleri ve öngörülebilir süreçler	292
15.6.2. Zihinsel Yetersizlikler: Somut materyallerle yaratıcı ifade ve tekrara dayalı sanat pratikleri.....	293
15.6.3. Fiziksel ve Motor Yetersizlikler: Uyarlanmış sanat teknikleri ve bedensel farkındalık çalışmaları.....	293
15.6.4. Görme ve İşitme Yetersizlikleri: Çok duyulu (dokunsal, işitsel, kokusal) sanat ortamları tasarımı	294
15.6.5. Öğrenme Güçlüğü: Okuma-yazma süreçlerinin desteklenmesi.....	294
15.6.6. Üstün Yetenekli Bireyler: Yaratıcılık, estetik duyarlılık ve sanatsal yetenek gelişimi	296
15.7. Kapsayıcı Eğitim Ortamlarında Sanat Eğitimi	298
15.7.1. Evrensel tasarımı ilkeleri.....	289
15.7.2. Öğretimsel uyarlamalar	299
15.7.3. Akran destekli sanat etkinlikleri	300
15.7.4. Teknoloji destekli sanat eğitimi.....	300
15.7.5. Aile katılımı	301
15.8. Sonuç ve Öneriler.....	301
Kaynakça.....	305

16. BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÇOCUK TİYATROSU İLE SANAT EĞİTİMİ

16.1. Giriş.....	308
16.2. Erken Çocukluk Döneminde Tiyatro.....	309
16.3. Piaget Bilişsel Gelişim Kuramı Ve Vygotsky Sosyo-Kültürel Bilişsel Kuramı	310
16.4. Piaget ve Vygotsky ve Read Işığında Erken Çocukluk Dönemi Ve Tiyatro	312
16.4.1. 0-3 yaş Bebek Tiyatrosu	313
16.4.2. 4-7 Yaş İçin Çocuk Tiyatrosu	315
16.5. Sonuç	318
Kaynakça.....	320

17. BÖLÜM

SANAT ETKİNLİKLERİNİN SINIF İÇİNDE KULLANIMI

17.1. Giriş.....	321
17.2. Görsel Algılama Becerisi	322
17.3. Erken Çocuklukta Sanat Eğitiminin Türkçe ve Matematik ile İlişkilendirilmesi	323
17.4. Erken Çocuklukta Sanat Temelli Etkinliklerin Çocukların Matematik Becerilerine Etkisi	326
17.5. Erken Çocuklukta Dönemde Sanat Temelli Etkinliklerin Çocukların Görsel Okuryazarlık Becerilerine Etkisi	328
17.6. Etkinlik Örnekleri	329
17.6.1. Wassily kandinsky etkinlikleri.....	329
17.6.2. M.C. Escher etkinlikleri	330
17.6.3. Tangram etkinlikleri	331
17.6.4. Pİ Sayısı etkinlikleri	332
17.6.5. Origami etkinlikleri	333
17.6.6. Simetri etkinlikleri	334
17.6.7. Mandala Etkinlikleri.....	335
17.6.8. Fibonacci dizisi ve altın oran	336
17.7. Sonuç	338
Kaynakça.....	339

1.BÖLÜM

ERKEN ÇOCUKLUKTA SANAT EĞİTİMİ VE ÖĞRENMEYE ETKİSİ

Prof. Dr. Şengül MERTOL İLGAR¹

1.1. Giriş

Çocukluğun tarihine ilişkin araştırmalar, erken çocukluk döneminin kendine özgü bir gelişim evresi olduğuna dair ilk görüşlerin Eski Yunan dönemine kadar uzandığını göstermektedir. Bununla birlikte, çocukluğun ayrı bir yaşam dönemi olarak yeniden keşfedilmesi ve düşünürlerin ilgi odağı hâline gelmesi 16. ve 17. yüzyıllarda gerçekleşmiştir. Özellikle 20. yüzyıldan itibaren erken çocukluk dönemi; gelişimsel özellikleri, öğrenme süreçleri ve eğitim gereksinimleri bakımından diğer yaşam evrelerinden farklı bir dönem olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Çocuk psikolojisi alanında farklı ülkelerde yürütülen araştırmalar, yaşamın ilk altı yılının bireyin bilişsel, sosyal, duygusal ve akademik gelişimi üzerinde belirleyici bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu anlayış doğrultusunda kamu kurumları, özel kuruluşlar ve sivil toplum örgütleri erken çocukluk eğitime yönelik yatırımlarını arttırmakta; araştırma, politika geliştirme ve uygulama çalışmalarına daha fazla kaynak ayırmaktadır. Günümüzde gelişmiş ülkelerde temel hedef, yalnızca çocukların erken çocukluk eğitime erişimini sağlamak değil, aynı zamanda sunulan eğitimin niteliğini yükselterek çocukların gelişim potansiyellerini en üst düzeyde desteklemektir.

Tüm yaşam süreçleri göz önünde bulundurulduğunda, bazı yaşam dilimlerinin zihinsel, ruhsal ve fiziksel gelişmeler açısından daha kritik dönemler olarak ele alınması gerektiği görülmektedir. Erken çocukluk dönemi de bu dönemlerden biri kabul edilmektedir. Bu dönemde çocuğa sunulacak uyaranlar ve deneyimler çocuğun gelişimini desteklemenin yanında psikolojik iyi oluşuna katkı sağlamak-tır. Bunlardan biri olan sanat eğitimi ve sanat deneyimleri, çocukların öğrenmeye karşı olumlu tutum geliştirmelerine, problem çözme ve eleştirel düşünme

1 İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0002-1930-160X,
E-mail: sengul.ilgar@iuc.edu.tr.